

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2019. gada 29. jūlijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Publiski līgumi – Pārbaudes procedūras – Direktīva 89/665/EEK – Direktīva 92/13/EEK – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā – Efektivitātes un līdzvērtības principi – Pieteikums par lietas jaunu izskatīšanu tādu tiesu nolēmumu gadījumā, kuros nav ievērotas Savienības tiesības – Dalībvalstu atbildība valstu tiesu pieļauta Savienības tiesību pārkāpuma gadījumā – Atlīdzināmo zaudējumu novērtēšana

Lietā C-620/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Székesfehérvári Törvényszék* (Sékešfehervāras tiesa, Ungārija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 24. oktobrī un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 2. novembrī, tiesvedībā

Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelepe

pret

Fővárosi Törvényszék,

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Vilars [*M. Vilaras*] (referents), tiesneši K. Jirimēe [*K. Jürimäe*], D. Švābi [*D. Šváby*], S. Rodins [*S. Rodin*] un N. Pisarra [*N. Piçarra*],

ģenerālvokāts: M. Bobeks [*M. Bobek*],

sekretārs: I. Illēši [*I. Illéssy*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 21. novembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelepe* vārdā – *G. M. Tóth* un *I. Varga*, *ügyvédek*,
- *Fővárosi Törvényszék* vārdā – *H. Beerné Vörös* un *K. Böke*, pārstāvji, kā arī *G. Barabás*, *bíró*,
- Ungārijas valdības vārdā – *M. Z. Fehér* un *G. Koós*, pārstāvji,
- Grieķijas valdības vārdā – *M. Tassopoulou*, *D. Tsagkaraki* un *G. Papadaki*, pārstāves,
- Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,

* Tiesvedības valoda – ungāru.

– Eiropas Komisijas vārdā – *A. Tokár, H. Krämer* un *P. Ondrůšek*, pārstāvji,
noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2019. gada 30. aprīļa tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LES 4. panta 3. punktu un 19. panta 1. punkta otro daļu, LESD 49. pantu, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu, Padomes Direktīvu 89/665/EEK (1989. gada 21. decembris) par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām (OV 1989, L 395, 33. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2007/66/EK (2007. gada 11. decembris) (OV 2007, L 335, 31. lpp.), (turpmāk tekstā – “Direktīva 89/665”), Padomes Direktīvu 92/13/EEK (1992. gada 25. februāris), ar ko koordinē normatīvos un administratīvos aktus par to, kā piemēro Kopienas noteikumus par līgumu piešķiršanas procedūrām, ko piemēro subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē (OV 1992, L 76, 14. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar Direktīvu 2007/66, (turpmāk tekstā – “Direktīva 92/13”) un Padomes Direktīvu 93/37/EEK (1993. gada 14. jūnijs) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu piešķiršanas procedūras (OV 1993, L 199, 54. lpp.), kā arī Savienības tiesību pārākuma, līdzvērtības un efektivitātes principus.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelepe* (turpmāk tekstā – “*Hochtief Solutions*”) un *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa, Ungārija) saistībā ar zaudējumiem, kurus, kā tiek apgalvots, pēdējā minētā tiesa, īstenojot savu tiesas spriešanas kompetenci, ir radījusi *Hochtief Solutions*.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkta trešajā daļā un 3. punktā, kuri ir izteikti Direktīvas 92/13 1. panta 1. punkta trešajai daļai un 3. punktam gandrīz identiskā redakcijā, ir paredzēts:

“1. [..]

Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka attiecībā uz līgumiem, uz ko attiecas [Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīva 2004/18/EK [(2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.)], līgumslēdzēju iestāžu lēmumus var efektīvi un, jo īpaši, iespējami ātri pārskatīt saskaņā ar šīs direktīvas 2. līdz 2.f pantā izklāstītajiem nosacījumiem, pamatojoties uz to, ka ar šādiem lēmumiem ir pārkāpti [Savienības] tiesību akti publiskā iepirkuma jomā vai attiecīgās valsts noteikumi, ar ko transponē minētos tiesību aktus.

[..]

3. Dalībvalstis nodrošina to, ka saskaņā ar sīki izstrādātiem noteikumiem, ko dalībvalstis var pieņemt, pārskatīšanas procedūras ir pieejamas vismaz ikvienai personai, kura ir vai ir bijusi ieinteresēta iegūt konkrēta līguma slēgšanas tiesības un kurai ar varbūtējo pārkāpumu ir vai var tikt nodarīts kaitējums.”

4 Direktīvas 89/665 2. panta 1. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis nodrošina to, ka pasākumos attiecībā uz 1. pantā paredzētajām pārskatīšanas procedūrām ir noteikts pilnvarojums:

- a) tiklīdz rodas izdevība un panākot vienošanos veikt pagaidu pasākumus, lai izlabotu varbūtējo pārkāpumu vai novērstu turpmāku kaitējumu attiecīgajām interesēm, tostarp pasākumus, lai apturētu valsts līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru vai nodrošinātu tās apturēšanu, vai apturētu jebkura līgumslēdzējas iestādes pieņemtā lēmuma īstenošanu;
- b) vai nu atcelt nelikumīgi pieņemtus lēmumus, vai nodrošināt to atcelšanu, tostarp atcelt diskriminējošas tehniskās, ekonomiskās vai finanšu prasības uzaicinājumā uz konkursu, līguma dokumentos vai jebkurā citā dokumentā, kas attiecas uz līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru;
- c) atlīdzināt zaudējumus personām, kam ar pārkāpumu nodarīts kaitējums.

[..]”

5 Direktīvas 92/13 2. panta 1. punktā bija paredzēts:

“Dalībvalstis nodrošina to, ka tiesību aktos par 1. pantā paredzētajām pārskatīšanas procedūrām ir pilnvarojums, kas ļauj

vai nu

- a) tiklīdz rodas izdevība, panākot vienošanos, veikt pagaidu pasākumus, lai labotu varbūtējo pārkāpumu vai novērstu turpmāku kaitējumu attiecīgām interesēm, tajā skaitā pasākumus, lai pārtrauktu līguma piešķiršanas procedūru vai nodrošinātu tās pārtraukšanu, vai pārtrauktu jebkura lēmuma īstenošanu, ko pieņēmis līgumslēdzējs subjekts,

un

- b) atcelt nelikumīgi pieņemtus lēmumus vai nodrošināt to atcelšanu, tostarp atcelt diskriminējošas tehniskās specifikācijas, saimnieciskus vai finanšu norādījumus paziņojumā par līgumu, periodiskā informatīvā paziņojumā, paziņojumā par vērtēšanas sistēmas esamību, uzaicinājumā uz konkursu, līguma dokumentos vai jebkurā citā dokumentā, kas attiecas uz konkrēto līguma piešķiršanas procedūru;

vai arī

- c) tiklīdz rodas izdevība, ja iespējams, panākot vienošanos, un, ja vajadzīgs, izlemjot pēc būtības, veikt pasākumus, kas nav paredzēti a) un b) apakšpunktā, lai labotu visus konstatētos pārkāpumus un novērstu kaitējumu attiecīgām interesēm; jo īpaši, izdodot rīkojumu par konkrētas summas samaksu, ja pārkāpums nav izlabots vai novērsts.

Dalībvalstis var izdarīt šo izvēli vai nu attiecībā uz visiem līgumslēdzējiem subjektiem, vai uz subjektu kategorijām, kas noteiktas, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, un katrā ziņā uzturot spēkā tos pasākumus, kas paredzēti, lai neradītu kaitējumu attiecīgām interesēm;

- d) un abos iepriekš minētajos gadījumos atlīdzināt zaudējumus personām, kam pārkāpuma dēļ nodarīts kaitējums.

Ja zaudējumu atlīdzināšanu prasa, pamatojoties uz to, ka lēmums ir pieņemts nelikumīgi, dalībvalstis var noteikt, ka apstrīdētais lēmums vispirms ir jāatceļ vai jāpasludina par nelikumīgu, ja attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēma to prasa un paredz struktūras, kurām ir šim mērķim vajadzīgās pilnvaras.”

Ungārijas tiesības

- 6 *Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény* (1952. gada Likums Nr. III par civilprocesa kodeksu, turpmāk tekstā – “Civilprocesa kodekss”) 260. pantā ir paredzēts:

“1. Lietas jauna izskatīšana galīga sprieduma gadījumā ir iespējama, ja:

- a) lietas dalībnieks atsaucas uz jebkādu faktu vai pierādījumu vai jebkādu galīgu tiesas vai administratīvo nolēmumu, kuru tiesa nav ņēmusi vērā iepriekšējā tiesvedībā, ar nosacījumu, ka tas, – ja sākotnēji būtu ņemts vērā, – būtu varējis izraisīt nolēmumu, kas būtu tam labvēlīgāks;

[..]

2. Saskaņā ar iepriekš minētā 1. punkta a) apakšpunktu lietas dalībnieks var iesniegt pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu tikai tad, ja tas ne savas vainas dēļ nav varējis šajā pieteikumā minētos faktus, pierādījumus vai nolēmumu iesniegt iepriekšējās tiesvedības gaitā.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 7 2006. gada 25. jūlijā *Észak-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság* (Ziemeļu Aizdonavas Vides aizsardzības un ūdens apsaimniekošanas direkcija, Ungārija; turpmāk tekstā – “līgumslēdzēja iestāde”) *Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša S* sērijā ar Nr. 139-149235 izsludināja iepirkumu publiskam būvdarbu līgumam par transporta infrastruktūras izveidi Ģēras–Ģeni [Győr–Gönyű] (Ungārija) valsts tirdzniecības ostas intermodālo pārvadājumu centrā saskaņā ar *közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény* (2003. gada Likums Nr. CXXIX par publiskiem līgumiem) IV nodaļā paredzēto paātrināto procedūru.
- 8 Iepirkuma III.2.2. punktā attiecībā uz ekonomiskajām un finansiālajām spējām bija norādīts, “ka kandidāts vai apakšuzņēmējs [..], kuram bilancē vairāk nekā vienu reizi pēdējos trīs finanšu gados ir iegrāmatots negatīvs darbības rezultāts, neatbilst šim spējām izvirzītajiem nosacījumiem”.
- 9 No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka *Hochtief Solutions*, kas neatbilda šim kritērijam, apstrīdēja tā tiesiskumu *Közbeszerzési Döntőbizottság* (Publisko iepirkumu arbitražas komisija, Ungārija; turpmāk tekstā – “Arbitražas komisija”), uzsverot, pirmkārt, ka šis kritērijs ir diskriminējošs, un, otrkārt, ka tas pats par sevi nevar sniegt informāciju par pretendenta finansiālajām spējām.
- 10 Arbitražas komisija *Hochtief Solutions* sūdzību daļēji apmierināja, piespriežot līgumslēdzējai iestādei naudas sodu 8 000 000 Ungārijas forintu (HUF) (aptuveni 24 500 EUR) apmērā, tomēr nekonstatējot, ka minētais kritērijs būtu prettiesisks.
- 11 2006. gada 2. oktobrī *Hochtief Solutions* cēla prasību par Arbitražas komisijas nolēmumu *Fővárosi Bíróság* (Budapeštas apgabaltiesa, Ungārija), kura uzskatīja, ka darbības rezultāts saskaņā ar bilanci var sniegt informāciju par ekonomiskajām un finansiālajām spējām, un līdz ar to prasību noraidīja.
- 12 2010. gada 4. jūnijā *Hochtief Solutions* par pirmajā instancē taisīto spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Fővárosi Ítéltábla* (Galvaspilsētas Budapeštas apgabala apelācijas tiesa, Ungārija), kura nolēma apturēt tiesvedību un iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

- 13 2012. gada 18. oktobra spriedumā *Édukövízig* un *Hochtief Construction* (C-218/11, EU:C:2012:643) Tiesa tostarp atzina, ka Direktīvas 2004/18 44. panta 2. punkts un 47. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka līgumslēdzējai iestādei ir tiesības prasīt minimālu ekonomisko un finansiālo spēju līmeni ar atsauci uz vienu vai vairākām konkrētām bilances pozīcijām, ar nosacījumu, ka šīs pozīcijas var objektīvi sniegt informāciju par šīm saimnieciskās darbības veicēja spējām, un ka tādējādi noteiktajam sliekšnim ir jāatbilst attiecīgā līguma nozīmīgumam, jo tas ir pozitīvs pierādījums, ka pastāv pietiekams ekonomisks un finansiāls pamats šī līguma izpildes nodrošināšanai, tomēr nepārsniedzot to, kas ir saprātīgi nepieciešams šī mērķa sasniegšanai, turklāt ir jāprecizē, ka prasību par minimālo ekonomisko un finansiālo spēju līmeni principā nevar izslēgt tikai tā iemesla dēļ, ka šis līmenis attiecas uz bilances pozīciju, attiecībā uz kuru var pastāvēt atšķirības starp dažādu dalībvalstu tiesību aktiem.
- 14 *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa), kura pa šo laiku bija pārņēmusi *Fővárosi Ítéltábla* (Galvaspilsētas Budapeštas apgabala apelācijas tiesa) lietvedību, ņemdama vērā šo Tiesas spriedumu, apstiprināja pirmajā instancē taisīto spriedumu, atzīstot, ka līgumslēdzējas iestādes izmantotais kritērijs ekonomisko un finansiālo spēju novērtēšanai nav bijis diskriminējošs.
- 15 2013. gada 13. septembrī *Hochtief Solutions* par *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību *Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija), uzsverot, ka darbības rezultāts saskaņā ar bilanci nevar sniegt līgumslēdzējai iestādei reālu un objektīvu priekšstatu par pretendenta ekonomisko un finansiālo situāciju. Tā turklāt lūdza *Kúria* (Augstākā tiesa) vēlreiz iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 16 Tomēr ar 2014. gada 19. marta spriedumu *Kúria* (Augstākā tiesa) kasācijas sūdzību noraidīja, pamatojoties uz to, ka šāds iebildums nav izvirzīts termiņā, jo *Hochtief Solutions* šo jautājumu bija minējusi nevis sākotnēji Arbitrāžas komisijai iesniegtajā administratīvajā sūdzībā, bet tikai savos turpmākajos apsvērumos.
- 17 2014. gada 25. jūlijā *Hochtief Solutions* par *Kúria* (Augstākā tiesa) spriedumu iesniedza konstitucionālo sūdzību *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa, Ungārija), lūdzot konstatēt šī sprieduma neatbilstību konstitūcijai un to atcelt. Ar 2015. gada 9. februāra rīkojumu šī sūdzība tika noraidīta kā nepieņemama.
- 18 Pa šo laiku, 2014. gada 26. novembrī, *Hochtief Solutions* iesniedza *Fővárosi Közigazgatási és Munkaiügyi Bíróság* (Galvaspilsētas Budapeštas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu, kas bija vērsti pret šī sprieduma 14. punktā minēto *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) spriedumu.
- 19 Kā ir norādījusi iesniedzējtiesa, *Hochtief Solutions*, pamatojot savu pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu, uzsvēra, ka jautājums, vai darbības rezultāts saskaņā ar bilanci ir rādītājs, kas var sniegt informāciju par pretendenta ekonomiskajām un finansiālajām spējām, kā ir noteikts 2012. gada 18. oktobra spriedumā *Édukövízig* un *Hochtief Construction* (C-218/11, EU:C:2012:643), nav ticis galīgi izvērtēts. *Hochtief Solutions* ieskatā šī izvērtēšanas neesamība ir tāds “fakts” Civilprocesa kodeksa 260. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē, kurš var pamatot pret šo *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) spriedumu vērstu lietas jaunu izskatīšanu. Balstoties it īpaši uz 2004. gada 13. janvāra spriedumu *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17, 26. un 27. punkts), *Hochtief Solutions* apgalvoja, ka, ja pamattiesvedībā nav varēts ņemt vērā Tiesas spriedumu tāpēc, ka ir nokavēts termiņš, tas ir jāizvērtē, izskatot lietu no jauna.
- 20 Lai gan *Hochtief Solutions* lūdza *Fővárosi Közigazgatási és Munkaiügyi Bíróság* (Galvaspilsētas Budapeštas Administratīvo un darba lietu tiesa) iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saistībā ar jautājumiem, kas ir izvirzīti lietas jaunas izskatīšanas procesā, šī tiesa, uzskatīdama, ka fakti un pierādījumi, uz kuriem atsaucās *Hochtief Solutions*, nav jauni, šo lūgumu neapmierināja un pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu noraidīja.

- 21 Tad *Hochtief Solutions* iesniedza *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) apelācijas sūdzību par rīkojumu, ar kuru tika noraidīts tās pieteikums par lietas jaunu izskatīšanu, aicinot pēdējo minēto tiesu, pirmkārt, apmierināt pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu un uzdot to izvērtēt pēc būtības un, otrkārt, iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 22 2015. gada 18. novembrī *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) izdeva rīkojumu, ar kuru tā apstiprināja *Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Galvaspilsētas Budapeštas Administratīvo un darba lietu tiesa) pirmajā instancē izdoto rīkojumu.
- 23 Tad *Hochtief Solutions* vērsās iesniedzējtiesā, *Székesfehérvári Törvényszék* (Sēkešfehērvāras tiesa, Ungārija), ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) tai esot radījusi, īstenojot savu tiesas spriešanas kompetenci. Tā šajā ziņā uzsver, ka tai nav izdevies panākt, ka fakti un apstākļi, uz ko tā ir atsaukusies Arbitrāžas komisijā un pamattiesvedībā, bet ko ne šī komisija, ne tiesas, kurās tā ir vērsusies, nav novērtējušas, varētu tikt ņemti vērā atbilstoši Savienības tiesībām. Ar minēto rīcību Ungārijas iestādes, kas ir atbildīgas par tiesību piemērošanu, esot atņēmušas saturu tiesībām, kuras ir garantētas ar atbilstīgiem Savienības tiesību noteikumiem.
- 24 Šajos apstākļos *Székesfehérvári Törvényszék* (Sēkešfehērvāras tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai Savienības tiesību normas un pamatprincipi (konkrēti, LES 4. panta 3. punkts un vienveidīgas interpretācijas prasība), kā tos interpretējusi Eiropas Savienības Tiesa, it īpaši [2003. gada 30. septembra] spriedumā [*Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513)], ir jāinterpretē tādējādi, ka tās dalībvalsts tiesas, kura pēdējā instancē pasludina spriedumu, ar ko ir pārkāptas Savienības tiesības, atbildības iestāšanos var pamatot tikai ar valsts tiesībām vai arī valsts tiesībās noteiktajiem kritērijiem? Ja atbilde ir noliedzoša – vai Savienības tiesību normas un pamatprincipi, it īpaši [2003. gada 30. septembra] spriedumā [*Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513)] noteiktie trīs kritēriji, lai konstatētu “valsts” atbildību, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas, vai ir izpildīti nosacījumi, lai iestātos dalībvalsts atbildība par minētās valsts tiesu pieļautu Savienības tiesību pārkāpumu, ir jāvērtē, pamatojoties uz valsts tiesībām?
 - 2) Vai Savienības tiesību normas un pamatprincipi (konkrēti, LES 4. panta 3. punkts un efektīvas tiesību aizsardzības tiesā prasība), it īpaši Tiesas spriedumi par dalībvalsts atbildību [– 1991. gada 19. novembra spriedums *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428), 1996. gada 5. marta spriedums *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79) un 2003. gada 30. septembra spriedums *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513) –], ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja spriedumi, kurus dalībvalsts tiesas, kas izlemj lietu pēdējā instancē, pasludina, pārkāpjot Savienības tiesības, iegūst *res judicata* spēku, ir izslēgta dalībvalsts atbildības atzīšana par nodarītajiem zaudējumiem?
 - 3) Vai atbilstoši [Direktīvai 89/665] vai [Direktīvai 92/13] Savienības tiesību izpratnē ir nozīme pārbaudes procedūrai publiskā iepirkuma jomā saistībā ar publiskā iepirkuma līgumiem, kuru vērtība pārsniedz Kopienas noteikto sliekšni, un administratīvā lēmuma pārbaudei tiesā minētajā procedūrā? Ja atbilde ir apstiprinoša – vai ir nozīme Savienības tiesībām un Tiesas judikatūrai [tostarp 2004. gada 13. janvāra spriedumam *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17) un 2006. gada 16. marta spriedumam *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178), kā arī, it īpaši, 2014. gada 10. jūlija spriedumam *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067)] attiecībā uz nepieciešamību pieļaut lietas jaunu izskatīšanu kā ārkārtas tiesību aizsardzības līdzekli, kas valsts tiesībās ir paredzēts saistībā ar tāda administratīvā lēmuma pārbaudi tiesā, kurš pieņemts minētajā pārbaudes procedūrā publiskā iepirkuma jomā?
 - 4) Vai direktīvas par pārbaudes procedūrām publiskā iepirkuma jomā (proti, [Direktīva 89/665] vai [Direktīva 92/13]) ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tām ir saderīgs tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru valsts tiesas, kas izskata pamatlietu, var neņemt vērā apstākli, kurš ir jāpārbauda

saskaņā ar [Tiesas] spriedumu, kas pasludināts prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā saistībā ar pārbaudes procedūru publiskā iepirkuma jomā, un tāpat šo apstākli var neņemt vērā arī valsts tiesas, kuras lemj tiesvedībā, kas uzsākta saistībā ar pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu, kurš ir iesniegts par pamatlietā pieņemto nolēmumu?

- 5) Vai [Direktīva 89/665], it īpaši tās 1. panta 1. un 3. punkts, un [Direktīva 92/13], it īpaši tās 1. un 2. pants – jo sevišķi, ņemot vērā [2004. gada 13. janvāra spriedumu *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17), 2006. gada 16. marta spriedumu *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178), 2008. gada 12. februāra spriedumu *Kempter* (C-2/06, EU:C:2008:78), 2009. gada 4. jūnija spriedumu *Pannon GSM* (C-243/08, EU:C:2009:350) un 2014. gada 10. jūlija spriedumu *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067)], – ir jāinterpretē tādējādi, ka ar minētajām direktīvām, efektīvas tiesību aizsardzības tiesā prasību un līdzvērtības un efektivitātes principiem ir saderīgs tāds valsts tiesiskais regulējums vai tā piemērošana, saskaņā ar kuru tiesa, kas izskata lietu, neraugoties uz to, ka Tiesas spriedumā, kurš ir pasludināts prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā pirms nolēmuma otrajā instancē pieņemšanas, ir noteikta atbilstīga Savienības tiesību interpretācija, to noraida termiņa nokavējuma dēļ un vēlāk tiesa, kas izskata pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu, atzīst šo pieteikumu par nepieņemamu?
- 6) Ja saskaņā ar valsts tiesībām lietas jauna izskatīšana ir jāpieļauj, lai, pamatojoties uz jaunu konstitucionālās tiesas nolēmumu, atjaunotu atbilstību konstitūcijai, vai nebūtu jāpieļauj lietas jauna izskatīšana saskaņā ar līdzvērtības principu un [2010. gada 26. janvāra sprieduma *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (C-118/08, EU:C:2010:39)] noteikto principu gadījumā, ja pamattiesvedībā nebija iespējams ņemt vērā Tiesas spriedumu valsts tiesībās paredzēto noteikumu par procesuālajiem termiņiem dēļ?
- 7) Vai [Direktīva 89/665], it īpaši tās 1. panta 1. un 3. punkts, un [Direktīva 92/13], it īpaši tās 1. un 2. pants, ņemot vērā [2008. gada 12. februāra spriedumu *Kempter* (C-2/06, EU:C:2008:78)], saskaņā ar kuru privātpersonai nav īpaši jāatsaucas uz Tiesas judikatūru, ir jāinterpretē tādējādi, ka pārbaudes procedūras publiskā iepirkuma jomā, kuras reglamentē minētās direktīvas, var tikt ierosinātas tikai, pamatojoties uz pārbaudes pieprasījumu, kurā minētais pārkāpums publiskā iepirkuma jomā ir skaidri aprakstīts un turklāt skaidri norādīta pārkāptā tiesību norma par publisko iepirkumu – konkrēts pants un punkts – proti, pārbaudes procedūrā publiskā iepirkuma jomā var tikt pārbaudīti tikai tie pārkāpumi, kurus pieprasījuma iesniedzējs ir norādījis saistībā ar publiskā iepirkuma jomā pārkāpto tiesību normu – konkrētu pantu un punktu –, savukārt jebkurā citā administratīvā un civiltiesiskā procedūrā pietiek ar to, ka privātpersona min faktus un sniedz tiem pierādījumus un kompetentā iestāde vai tiesa pieņem nolēmumu saskaņā ar to saturu?
- 8) Vai [2003. gada 30. septembra spriedumā *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513) un 2006. gada 13. jūnija spriedumā *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2006:391)] paredzētais nosacījums par pietiekami būtisku pārkāpumu ir jāinterpretē tādējādi, ka pārkāpums nav izdarīts, ja tiesa, kura izlemj lietu pēdējā instancē, pilnībā neievērojot ļoti rūpīgi izstrādāto Tiesas pastāvīgo judikatūru – tostarp balstoties uz atšķirīgiem juridiskiem atziniem –, noraida privātpersonas lūgumu uzdot jautājumu prejudiciāla nolēmuma sniegšanai saistībā ar nepieciešamību atļaut lietas jaunu izskatīšanu, sniedzot absurdu pamatojumu, ka Savienības tiesiskajā regulējumā – šajā gadījumā konkrēti [Direktīvās 89/665 un 92/13] – nav tiesību normu, kas reglamentē lietas jaunu izskatīšanu, lai arī tai tika ļoti precīzi norādīta atbilstošā Tiesas judikatūra, tostarp arī [2014. gada 10. jūlija spriedums *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067)], kurā tieši ir nospriests, ka ir jāveic lietas jauna izskatīšana saistībā ar publiskā iepirkuma procedūru? Ņemot vērā [1982. gada 6. oktobra spriedumu *Cilfit* u.c. (283/81, EU:C:1982:335)], cik plašs pamatojums ir jāsniedz valsts tiesai, kura neatļauj veikt lietas jaunu izskatīšanu, neievērojot juridisko interpretāciju, ko Tiesa ir noteikusi kā saistošu?

- 9) Vai LES 19. pantā un 4. panta 3. punktā noteiktie efektīvas tiesību aizsardzības tiesā un līdzvērtības principi, ar LESD 49. pantu nostiprinātā brīvība veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība un [Direktīva 93/37], kā arī [Direktīvas 89/665, 92/13 un 2007/66] ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā tas, ka kompetentās iestādes un tiesas, acīmredzami neievērojot piemērojamās Savienības tiesības, vienu pēc otras noraida prasītāja celtās prasības par iespējas piedalīties publiskā iepirkuma procedūrā liegšanu, saistībā ar kurām attiecīgā gadījumā ir jāsaņem daudzi dokumenti ar būtisku laika un naudas līdzekļu ieguldījumu vai jāpiedalās tiesas sēdēs, un, lai arī ir skaidrs, ka teorētiski pastāv iespēja atzīt atbildību par zaudējumiem, kuri nodarīti tiesvedības funkciju pildīšanas dēļ, attiecīgajā tiesiskajā regulējumā prasītājam ir liegta iespēja lūgt tiesai atlīdzināt zaudējumus, kas tam ir nodarīti, veicot prettiesiskus pasākumus?
- 10) Vai [1983. gada 9. novembra spriedumā *San Giorgio* (199/82, EU:C:1983:318), 2003. gada 30. septembra spriedumā *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513) un 2006. gada 13. jūnija spriedumā *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2006:391)] noteiktie principi ir jāinterpretē tādējādi, ka nevar tikt atlīdzināti zaudējumi, kuri radušies tāpēc, ka dalībvalsts tiesa, kura izlemj lietu pēdējā instancē, neievērojot Tiesas pastāvīgo judikatūru, nav pieļāvusi lietas jaunu izskatīšanu, kuru ir lūgusi privātpersona noteiktajā laikā un kuras ietvaros tai būtu bijusi iespēja lūgt atlīdzināt tai radušos izdevumus?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

- 25 Kā izriet no iesniedzējtiesas nolēmuma, pamatlieta ir par kaitējumu, kas, kā tiek apgalvots, ir nodarīts *Hochtief Solutions* ar šī sprieduma 22. punktā minēto rīkojumu, ar kuru *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) kā pēdējās instances tiesa apstiprināja šī sprieduma 20. punktā minēto *Fővárosi Közigazgatási és Munkaiügyi Bíróság* (Galvaspilsētas Budapeštas Administratīvo un darba lietu tiesa) rīkojumu, kurā, tā, pirmkārt, atteicās iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu un, otrkārt, noraidīja *Hochtief Solutions* iesniegto pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu, kas bija vērstas pret šī sprieduma 14. punktā minēto *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) spriedumu.
- 26 No tā izriet, ka pamatlieta ir par jautājumu, vai, šādi rīkodamās, *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) nav pieļāvusi Savienības tiesību pārkāpumu, kas var pamatot pienākumu atlīdzināt kaitējumu, kas, kā apgalvo *Hochtief Solutions*, tai ir nodarīts šī pārkāpuma dēļ.
- 27 Šajā kontekstā iesniedzējtiesai ir svarīgi noskaidrot it īpaši, vai Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka tādos apstākļos kā pamatlietā valsts tiesai, kurai ir iesniegts pieteikums par lietas jaunu izskatīšanu, kas ir vērstas pret spriedumu, kurš ir ieguvis *res judicata* spēku un ir taisīts pēc tam, kad Tiesa ir pasludinājusi spriedumu, pamatojoties uz LESD 267. pantu, tās tiesvedības ietvaros, kurā ir taisīts šis spriedums, ir pienākums šo pieteikumu apmierināt.
- 28 Prejudiciālie jautājumi ir jāizvērtē, ņemot vērā pamatlīetas kontekstu, kas ir šādi norobežots.

Par septītā un devītā jautājuma pieņemamību

- 29 Septītajā jautājumā iesniedzējtiesa būtībā lūdz Tiesu lemt par tādu valsts procesuālo tiesību normu saderību ar Savienības tiesībām, kuras attiecas uz pārbaudes pieprasījuma publisku līgumu jomā obligāto saturu, bet devītajā jautājumā tā būtībā vaicā, vai ar Savienības tiesībām ir saderīga tāda no publiskā iepirkuma procedūras izslēgta pretendenta kā *Hochtief Solutions* celtu prasību sistemātiska noraidīšana, neievērojot Savienības tiesības.

- 30 Šajā ziņā, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru LESD 267. pantā paredzētā procedūra ir Tiesas un valsts tiesu sadarbības instruments. No tā izriet, ka tikai valsts tiesām, kuras izskata strīdu un kurām ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā katras lietas īpatnības, ir jāizvērtē gan prejudiciālā nolēmuma nepieciešamība, lai tā varētu pieņemt nolēmumu lietā, gan jautājumu, ko tā uzdod Tiesai, atbilstība. Līdz ar to, ja valstu tiesu uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu (spriedums, 2019. gada 28. marts, *Verlezza* u.c., no C-487/17 līdz C-489/17, EU:C:2019:270, 27. un 28. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 31 Tomēr Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu jautājumu, it īpaši, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu, vai arī ja problēma ir hipotētiska (spriedums, 2019. gada 28. marts, *Verlezza* u.c., no C-487/17 līdz C-489/17, EU:C:2019:270, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 32 Septītais un devītais jautājums atbilst tieši šim pēdējam gadījumam. Ir acīmredzams, ka šiem jautājumiem nav nekādas saistības ar pamatlietas priekšmetu, kas tika īsi izklāstīts šī sprieduma 26. punktā, un tādējādi tie ir hipotētiski.
- 33 No tā izriet, ka septītais un devītais jautājums nav pieņemami.

Par pirmo, otro, astoto un desmito jautājumu

- 34 Ar šiem jautājumiem, kas ir jāizvērtē kopā, iesniedzējtiesa vēlas iegūt norādes, it īpaši attiecībā uz Tiesas izklāstītajiem principiem dalībvalsts atbildības jomā par zaudējumiem, kas ir radušies privātpersonām valsts tiesas, kura izlemj lietu pēdējā instancē, pieļauta Savienības tiesību pārkāpuma dēļ. Iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai minētie principi ir jāinterpretē tādējādi, ka, pirmkārt, attiecīgās dalībvalsts atbildība ir jānovērtē, balstoties uz valsts tiesībām, otrkārt, ka *res judicata* princips izslēdz iespēju konstatēt šīs dalībvalsts atbildību, treškārt, ka ir pieļauts pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, ja tiesa, kas izlemj lietu pēdējā instancē, atsakās uzdot Tiesai šajā tiesā izvirzītu jautājumu par Savienības tiesību interpretāciju, un, ceturtkārt, ka tiem pretrunā ir valsts tiesību noteikums, kurā no zaudējumiem, kas var tikt atlīdzināti, ir izslēgti tādi izdevumi, kuri lietas dalībniekam ir radušies aplūkotā tiesas nolēmuma dēļ.
- 35 Pirmkārt, ir jāatgādina, ka, runājot par nosacījumiem, lai iestātos dalībvalsts atbildība par zaudējumiem, kas privātpersonām ir radušies tādu Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, kuros šī valsts ir vainojama, Tiesa ir atkārtoti atzinusi, ka privātpersonām, kurām ir nodarīts kaitējums, ir tiesības uz atlīdzību, ja ir izpildīti trīs nosacījumi, proti, ja pārkāptā Savienības tiesību noteikuma mērķis ir piešķirt tiesības privātpersonām, ja šī noteikuma pārkāpums ir pietiekami būtisks un ja starp šo pārkāpumu un privātpersonām nodarītajiem zaudējumiem ir tieša cēloņsakarība (šajā nozīmē skat. it īpaši spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame*, C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 51. punkts; 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 51. punkts, kā arī 2016. gada 28. jūlijs, *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, 22. punkts).
- 36 Ir jāatgādina arī, ka uz dalībvalsts atbildību par zaudējumiem, kas ir radušies tādas tiesas nolēmuma dēļ, kura izlemj lietu pēdējā instancē un pārkāpj Savienības tiesību noteikumu, attiecas tie paši nosacījumi (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 52. punkts, un 2016. gada 28. jūlijs, *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, 23. punkts).
- 37 Turklāt šī sprieduma 35. punktā atgādinātie trīs nosacījumi ir nepieciešami un ar tiem pietiek, lai radītu privātpersonai tiesības saņemt zaudējumu atlīdzību, tomēr neizslēdzot, ka dalībvalsts atbildība, pamatojoties uz valsts tiesībām, var iestāties saskaņā ar mazāk stingriem nosacījumiem (šajā nozīmē

skat. it īpaši spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame*, C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 66. punkts, kā arī 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 57. punkts).

- 38 No tā izriet, ka Savienības tiesībām nav pretrunā valsts tiesību noteikums, kurā, lai iestātos dalībvalsts atbildība par zaudējumiem, kas privātpersonām ir radušies tādu Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, kuros šī valsts ir vainojama, ir paredzēti mazāk ierobežojoši nosacījumi par tiem, kas ir fiksēti šī sprieduma 35. punktā atgādinātajā judikatūrā.
- 39 Otrkārt, kā izriet no Tiesas judikatūras, *res judicata* principam nav pretrunā dalībvalsts atbildības principa atzišana tādas tiesas nolēmuma dēļ, kura izlemj lietu pēdējā instancē un pārkāpj Savienības tiesību noteikumu. It īpaši tāpēc, ka šāds nolēmums, kurā ir pieļauts tādu tiesību pārkāpums, kas izriet no Savienības tiesībām, parasti vairs nevar tikt pārsūdzēts, privātpersonām nedrīkst tikt liegta iespēja prasīt valstij uzņemties atbildību, lai tādējādi panāktu savu tiesību aizsardzību (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 34. punkts, un 2018. gada 24. oktobris, XC u.c., C-234/17, EU:C:2018:853, 58. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 40 Treškārt, no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka šī sprieduma 35. punktā atgādinātie nosacījumi, lai iestātos dalībvalsts atbildība par zaudējumiem, kas privātpersonām ir radušies tādu Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, kuros šī valsts ir vainojama, principā valsts tiesām ir jāpiemēro saskaņā ar Tiesas sniegtajiem norādījumiem par šo piemērošanu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 100. punkts, un 2018. gada 4. oktobris, *Kantarev*, C-571/16, EU:C:2018:807, 95. punkts).
- 41 Šajā ziņā, runājot konkrēti par otro no šiem nosacījumiem, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru dalībvalsts atbildība par zaudējumiem, kas ir radušies tādas tiesas nolēmuma dēļ, kura izlemj lietu pēdējā instancē un pārkāpj Savienības tiesību noteikumu, var iestāties tikai izņēmuma gadījumā, kad valsts tiesa, kas ir izlēmusi lietu pēdējā instancē, acīmredzami nav ievērojuši piemērojamās tiesības (spriedumi, 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 53. punkts, kā arī 2006. gada 13. jūnijs, *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, EU:C:2006:391, 32. un 42. punkts).
- 42 Lai noteiktu, vai pastāv pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, iesniedzējtiesai, kurā ir celta prasība atlīdzināt kaitējumu, ir jāņem vērā visi elementi, kas raksturo tai izskatāmo situāciju. Daži no apstākļiem, kurus šajā ziņā var ņemt vērā, ir pārkāptā noteikuma skaidrība un precizitāte, rīcības brīvības, kas pārkāptajā noteikumā ir paredzēta valsts iestādēm, apjoms, tas, vai pieļautā pārkāpuma vai radītā kaitējuma pamatā ir nodoms vai nolaidība, tas, vai iespējamā kļūda tiesību piemērošanā ir vai nav attaisnojama, tas, ka attiecīgā gadījumā Eiropas Savienības iestādes nostāja ir varējusi veicināt Savienības tiesībām pretēju pasākumu noteikšanu vai valsts prakses īstenošanu vai turpināšanu, kā arī tas, ka attiecīgā valsts tiesa nav izpildījusi savu pienākumu iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. panta trešo daļu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame*, C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 56. punkts; 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 54. un 55. punkts, kā arī 2016. gada 28. jūlijs, *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, 25. punkts).
- 43 Katrā ziņā Savienības tiesību pārkāpums ir pietiekami būtisks, ja tas ir izdarīts, acīmredzami neievērojot Tiesas judikatūru attiecīgajā jomā (spriedumi, 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 56. punkts; 2010. gada 25. novembris, *Fuß*, C-429/09, EU:C:2010:717, 52. punkts, un 2016. gada 28. jūlijs, *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, 26. punkts).

- 44 Runājot par pamatlietu, iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus elementus, kas raksturo pamatlietā aplūkoto situāciju, ir jānovērtē, vai *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) ar šī sprieduma 22. punktā minēto rīkojumu ir pieļāvusi pietiekami būtisku Savienības tiesību pārkāpumu, acīmredzami neievērojot piemērojamās tiesības, tostarp atbilstīgo Tiesas judikatūru, it īpaši 2012. gada 18. oktobra spriedumu *Édukóvízig* un *Hochtief Construction* (C-218/11, EU:C:2012:643).
- 45 Ceturtkārt, ja šī sprieduma 35. punktā atgādinātie nosacījumi ir izpildīti, dalībvalstij ir pienākums novērst radītā kaitējuma sekas saskaņā ar valsts tiesību normām attiecībā uz atbildību, ievērojot, ka valsts tiesību aktos ietvertie nosacījumi par zaudējumu atlīdzību nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par nosacījumiem, kas attiecas uz līdzīgām prasībām dalībvalstī (līdzvērtības princips), nedz arī būt izstrādāti tā, lai praksē kaitējuma atlīdzības saņemšanu padarītu neiespējamu vai to pārmērīgi apgrūtinātu (efektivitātes princips) (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame*, C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 67. punkts; 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 58. punkts, kā arī 2016. gada 28. jūlijs, *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, 38. punkts).
- 46 Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka ar Savienības tiesību pārkāpumu privātpersonām radīto zaudējumu atlīdzībai ir jābūt piemērotai, lai atlīdzinātu nodarīto kaitējumu, tādējādi nodrošinot to tiesību efektīvu aizsardzību (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame*, C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 82. punkts, kā arī 2010. gada 25. novembris, *Fuß*, C-429/09, EU:C:2010:717, 92. punkts).
- 47 Taču valsts tiesību noteikums, saskaņā ar kuru gadījumā, kad ir iestājusies dalībvalsts atbildība par zaudējumiem, kas ir radušies šīs valsts tiesas nolēmuma dēļ, kura ir pieļāvusi Savienības tiesību pārkāpumu, izlemjot lietu pēdējā instancē, no zaudējumiem, kas var tikt atlīdzināti, ir vispārīgi izslēgti tādi izdevumi, kuri lietas dalībniekam ir radušies šī nolēmuma dēļ, praksē piemērotas atlīdzības saņemšanu par šīm lietas dalībniekam nodarīto kaitējumu var pārmērīgi apgrūtināt vai padarīt neiespējamu.
- 48 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz pirmo, otro, astoto un desmito jautājumu ir jāatbild, ka uz dalībvalsts atbildību par zaudējumiem, kas ir radušies tādas tiesas nolēmuma dēļ, kura izlemj lietu pēdējā instancē un pārkāpj Savienības tiesību noteikumu, attiecas nosacījumi, ko Tiesa ir izklāstījusi it īpaši 2003. gada 30. septembra sprieduma *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513) 51. punktā, tomēr neizslēdzot, ka šīs valsts atbildība, pamatojoties uz valsts tiesībām, var iestāties saskaņā ar mazāk stingriem nosacījumiem. Šo atbildību neizslēdz fakts, ka šis nolēmums ir ieguvis *res judicata* spēku. Šīs atbildības iestāšanās kontekstā valsts tiesai, kurai ir iesniegta prasība atlīdzināt kaitējumu, ņemot vērā visus elementus, kas raksturo pamatlietā aplūkoto situāciju, ir jānovērtē, vai valsts tiesa, kura ir izlēmusi lietu pēdējā instancē, ir pieļāvusi pietiekami būtisku Savienības tiesību pārkāpumu, acīmredzami neievērojot piemērojamās tiesības, tostarp atbilstīgo Tiesas judikatūru. Savukārt Savienības tiesībām pretrunā ir valsts tiesību noteikums, ar kuru šādā gadījumā ir vispārīgi izslēgti tādi izdevumi, kuri lietas dalībniekam ir radušies kaitējumu nodarošā valsts tiesas nolēmuma dēļ.

Par trešo, ceturto, piekto un sesto jautājumu

- 49 Ņemot vērā pamatlietas kontekstu, kas tika atgādināts šī sprieduma 26. un 27. punktā, ir jāsaprot, ka iesniedzējtiesa ar trešo, ceturto, piekto un sesto jautājumu būtībā vaicā Tiesai, vai Savienības tiesības, it īpaši Direktīva 89/665 un Direktīva 92/13, kā arī līdzvērtības un efektivitātes principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā nav atļauta lietas jauna izskatīšana tāda sprieduma gadījumā, kam ir *res judicata* spēks un ko ir taisījusi minētās dalībvalsts tiesa, kura ir lēmusi par prasību atcelt līgumslēdzējas iestādes pieņemtu aktu, neaplūkodama jautājumu, kura izvērtēšana ir bijusi paredzēta agrākā Tiesas spriedumā, kas ir pasludināts, atbildot uz tiesvedībā par šo prasību atcelt tiesību aktu iesniegtu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

- 50 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Direktīvas 89/665 1. panta 1. punktā un Direktīvas 92/13 1. panta 1. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka publiskā iepirkuma procedūrās līgumslēdzēju iestāžu pieņemtos lēmumus, uz kuriem attiecas šīs direktīvas, var efektīvi un, it īpaši, iespējami ātri pārbaudīt, pamatojoties uz to, ka ar šiem lēmumiem ir pārkāpti Savienības tiesību akti publiskā iepirkuma jomā vai attiecīgās valsts noteikumi, ar ko minētie tiesību akti ir transponēti (spriedums, 2016. gada 15. septembris, *Star Storage* u.c., C-439/14 un C-488/14, EU:C:2016:688, 39. punkts).
- 51 Šo tiesību normu, kas ir paredzētas saimnieciskās darbības veicēju aizsardzībai pret līgumslēdzējas iestādes patvaļu, mērķis tādējādi ir nodrošināt visās dalībvalstīs efektīvus tiesību aizsardzības līdzekļus, lai garantētu Savienības noteikumu publiskā iepirkuma jomā efektīvu piemērošanu, it īpaši stadijā, kad pārkāpumi vēl var tikt laboti (spriedums, 2016. gada 15. septembris, *Star Storage* u.c., C-439/14 un C-488/14, EU:C:2016:688, 41. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 52 Ne Direktīva 89/665, ne Direktīva 92/13 neietver tiesību normas, kas īpaši regulētu nosacījumus, saskaņā ar kuriem šie tiesību aizsardzības līdzekļi var tikt izmantoti. Šajās direktīvās ir paredzēti tikai minimālie nosacījumi, kuriem ir jāatbilst valstu tiesību sistēmās ieviestajām pārbaudes procedūrām, lai garantētu Savienības tiesību normu ievērošanu publisko līgumu jomā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 15. septembris, *Star Storage* u.c., C-439/14 un C-488/14, EU:C:2016:688, 42. punkts).
- 53 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas norādītās informācijas izriet, ka Ungārijas procesuālajās tiesībās lietas jauna izskatīšana Civilprocesa kodeksa 260. panta izpratnē ir ārkārtas tiesību aizsardzības līdzeklis, kas, ja ir izpildīti šajā tiesību normā izvirzītie nosacījumi, ļauj apstrīdēt galīgā nolēmuma *res judicata* spēku.
- 54 Turklāt ir jāatgādina *res judicata* principa nozīmīgums gan Savienības tiesību sistēmā, gan valstu tiesību sistēmās. Lai nodrošinātu gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan arī pareizu tiesvedību, ir svarīgi, lai tiesu nolēmumi, kas ir kļuvuši galīgi pēc tam, kad ir izmantoti visi pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, vai pēc tam, kad ir beigušies šiem tiesību aizsardzības līdzekļiem paredzētie termiņi, vairs nevarētu tikt pārsūdzēti (spriedumi, 2014. gada 10. jūlijs, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 58. punkts, un 2015. gada 6. oktobris, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 28. punkts).
- 55 Līdz ar to Savienības tiesībās valsts tiesai nav noteikts pienākums nepiemērot valsts procesuālos noteikumus, ar kuriem tiesas nolēmumam tiek piešķirts *res judicata* spēks, pat ja tas ļautu novērst tādu situāciju valstī, kas nav saderīga ar Savienības tiesībām (spriedumi, 2014. gada 10. jūlijs, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 59. punkts, un 2015. gada 6. oktobris, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 29. punkts).
- 56 Ir atzīts, ka Savienības tiesībās nav noteikta prasība, ka, lai ņemtu vērā atbilstīgo Savienības tiesību normas interpretāciju, ko ir sniegusi Tiesa, valsts tiesu iestādei principā būtu jāpārskata tās nolēmums, kuram ir *res judicata* spēks (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 10. jūlijs, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 60. punkts, un 2015. gada 6. oktobris, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 38. punkts).
- 57 Ar iesniedzējtiesas minēto 2004. gada 13. janvāra spriedumu *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17) šis atzinums nevar tikt atspēkots.
- 58 No minētā sprieduma izriet, ka ar LES 4. panta 3. punktā nostiprināto lojālas sadarbības principu administratīvai iestādei, kurai ir iesniegts attiecīgs lūgums, ir noteikts pienākums izvērtēt no jauna galīgu administratīvo lēmumu, lai ņemtu vērā starplaikā Tiesas sniegtu atbilstīgās tiesību normas interpretāciju, it īpaši, ja šī iestāde saskaņā ar valsts tiesībām ir pilnvarota šo lēmumu pārskatīt (spriedums, 2004. gada 13. janvāris, *Kühne & Heitz*, C-453/00, EU:C:2004:17, 28. punkts).
- 59 Tomēr ir skaidrs, ka šis apsvērumus attiecas tikai uz administratīvas iestādes, nevis, kā šajā gadījumā, tiesas galīga nolēmuma iespējamu izvērtēšanu no jauna.

- 60 Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka, ja piemērojamajos valsts procesuālajos noteikumos ir paredzēta iespēja valsts tiesai, pastāvot zināmiem nosacījumiem, pārskatīt nolēmumu, kam ir *res judicata* spēks, lai situāciju, kura izriet no šī nolēmuma, padarītu saderīgu ar valsts tiesībām, tad, ja minētie nosacījumi ir izpildīti, atbilstoši līdzvērtības un efektivitātes principiem šī iespēja ir jāizmanto, lai atjaunotu šīs situācijas saderību ar Savienības tiesisko regulējumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 10. jūlijs, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 62. punkts).
- 61 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas sniegtajām norādēm izriet, ka saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 260. pantu lietas jauna izskatīšana galīga sprieduma gadījumā ir iespējama, ja lietas dalībnieks atsaucas tostarp uz galīgu tiesas nolēmumu, kas nav ticis ņemts vērā tiesvedībā, kuras noslēgumā ir taisīts spriedums, attiecībā uz ko ir lūgta lietas jauna izskatīšana, un vienīgi tad, ja šim lietas dalībniekam ne savas vainas dēļ nav bijusi iespēja atsaukties uz šī nolēmuma pastāvēšanu minētās tiesvedības gaitā.
- 62 Turklāt no sestā jautājuma formulējuma izriet, ka Ungārijas tiesībās ir atļauta lietas jauna izskatīšana tāda nolēmuma gadījumā, kam ir *res judicata* spēks, lai atjaunotu situācijas atbilstību konstitūcijai jauna *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) nolēmuma dēļ.
- 63 Tādējādi iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai Ungārijas procesuālajos noteikumos ir paredzēta iespēja pārskatīt spriedumu, kuram ir *res judicata* spēks, lai nodrošinātu situācijas, kas izriet no šī sprieduma, saderību ar agrāku galīgu tiesas nolēmumu, par kuru šo spriedumu taisījusi tiesa, kā arī šim spriedumam pamatā esošās lietas puses jau ir bijušas informētas. Ja tas tā ir, atbilstoši šī sprieduma 60. punktā minētajai Tiesas judikatūrai saskaņā ar līdzvērtības un efektivitātes principiem šajos pašos apstākļos šī iespēja būtu jāizmanto, lai nodrošinātu situācijas saderību ar agrāku Tiesas spriedumu.
- 64 Ņemot to vērā, katrā ziņā ir jāatgādina, ka no pastāvīgās judikatūras izriet, ka it īpaši tāpēc, ka galīgs tiesas nolēmums, kurā ir pieļauts tādu tiesību pārkāpums, kas izriet no Savienības tiesībām, parasti vairs nevar tikt pārsūdzēts, privātpersonām nedrīkst tikt liegta iespēja prasīt valstij uzņemt atbildību, lai tādējādi panāktu savu tiesību aizsardzību (spriedumi, 2015. gada 6. oktobris, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 40. punkts, kā arī 2018. gada 24. oktobris, *XC u.c.*, C-234/17, EU:C:2018:853, 58. punkts).
- 65 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo, ceturto, piekto un sesto jautājumu ir jāatbild, ka Savienības tiesības, it īpaši Direktīva 89/665 un Direktīva 92/13, kā arī līdzvērtības un efektivitātes principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā nav atļauta lietas jauna izskatīšana tāda sprieduma gadījumā, kam ir *res judicata* spēks un ko ir taisījusi minētās dalībvalsts tiesa, kura ir lēmusi par prasību atcelt līgumslēdzējas iestādes pieņemtu aktu, neaplūkodama jautājumu, kura izvērtēšana ir bijusi paredzēta agrākā Tiesas spriedumā, kas ir pasludināts, atbildot uz tiesvedībā par šo prasību atcelt tiesību aktu iesniegtu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Tomēr, ja piemērojamajos valsts procesuālajos noteikumos ir paredzēta iespēja valsts tiesai pārskatīt nolēmumu, kam ir *res judicata* spēks, lai situāciju, kura izriet no šī nolēmuma, padarītu saderīgu ar valsts tiesībām, tad, ja minētie nosacījumi ir izpildīti, atbilstoši līdzvērtības un efektivitātes principiem šī iespēja ir jāizmanto, lai atjaunotu šīs situācijas saderību ar Savienības tiesībām, kā tās ir interpretētas agrākā Tiesas spriedumā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 66 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtnā palāta) nospriež:

- 1) Uz dalībvalsts atbildību par zaudējumiem, kas ir radušies tādas tiesas nolēmuma dēļ, kura izlemj lietu pēdējā instancē un pārkāpj Savienības tiesību noteikumu, attiecas nosacījumi, ko Tiesa ir izklāstījusi it īpaši 2003. gada 30. septembra sprieduma *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513) 51. punktā, tomēr neizslēdzot, ka šis valsts atbildība, pamatojoties uz valsts tiesībām, var iestāties saskaņā ar mazāk stingriem nosacījumiem. Šo atbildību neizslēdz fakts, ka šis nolēmums ir ieguvis *res judicata* spēku. Šīs atbildības iestāšanās kontekstā valsts tiesai, kurai ir iesniegta prasība atlīdzināt kaitējumu, ņemot vērā visus elementus, kas raksturo pamatlietā aplūkoto situāciju, ir jānovērtē, vai valsts tiesa, kura ir izlēmusi lietu pēdējā instancē, ir pieļāvusi pietiekami būtisku Savienības tiesību pārkāpumu, acīmredzami neievērojot piemērojamās tiesības, tostarp atbilstīgo Tiesas judikatūru. Savukārt Savienības tiesībām pretrunā ir valsts tiesību noteikums, ar kuru šādā gadījumā ir vispārīgi izslēgti tādi izdevumi, kuri lietas dalībniekam ir radušies kaitējumu nodarošā valsts tiesas nolēmuma dēļ.
- 2) Savienības tiesības, it īpaši Padomes Direktīva 89/665/EEK (1989. gada 21. decembris) par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām, kurā grozījumi ir izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2007/66/EK (2007. gada 11. decembris), un Padomes Direktīva 92/13/EEK (1992. gada 25. februāris), ar ko koordinē normatīvos un administratīvos aktus par to, kā piemēro Kopienas noteikumus par līgumu piešķiršanas procedūrām, ko piemēro subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē, kurā grozījumi ir izdarīti ar Direktīvu 2007/66, kā arī līdzvērtības un efektivitātes principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā nav atļauta lietas jauna izskatīšana tāda sprieduma gadījumā, kam ir *res judicata* spēks un ko ir taisījusi minētās dalībvalsts tiesa, kura ir lēmusi par prasību atcelt līgumslēdzējas iestādes pieņemtu aktu, neaplūkodama jautājumu, kura izvērtēšana ir bijusi paredzēta agrākā Tiesas spriedumā, kas ir pasludināts, atbildot uz tiesvedībā par šo prasību atcelt tiesību aktu iesniegtu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Tomēr, ja piemērojamajos valsts procesuālajos noteikumos ir paredzēta iespēja valsts tiesai pārskatīt nolēmumu, kam ir *res judicata* spēks, lai situāciju, kura izriet no šī nolēmuma, padarītu saderīgu ar valsts tiesībām, tad, ja minētie nosacījumi ir izpildīti, atbilstoši līdzvērtības un efektivitātes principiem šī iespēja ir jāizmanto, lai atjaunotu šīs situācijas saderību ar Savienības tiesībām, kā tās ir interpretētas agrākā Tiesas spriedumā.

[Paraksti]